

Oponentní posudek

diplomové práce „Diplomatický azyl“ předložené Martinem Baránkem

K tématu práce:

Předložená diplomová práce v celkovém rozsahu 55 stran textu se zabývá problematikou diplomatického azylu. Diplomant se zabýval tímto institutem z hlediska jeho usazení v mezinárodním právu, ať již v kontextu historickém, či současném, neopominul se zabývat jeho právním zakotvením. Uvádí i konkrétní příklady, mimo jiné i současný případ J. Assange, který hledal azyl na ekvádorském velvyslanectví ve Velké Británii.

Diplomant si vybral téma, které v české literatuře zatím není příliš zpracováno v odborné literatuře, diplomových prací se na dané téma objevilo již vícero.

Zároveň jde o téma, které v mezinárodním právu sice není příliš aktuální, ale čas od času je mu věnována větší pozornost s ohledem na medializované kauzy.

Ke zpracování tématu:

Práce je členěna do úvodu, osmi kapitol a závěru, v orientaci v práci napomáhá nejen přehledný obsah. Práce je zpracována s využitím primárních i sekundárních pramenů. Autor si v úvodu klade za cíl „*definovat a rovněž zasadit diplomatický azyl do širšího kontextu azylového práva tak, jak v minulosti vznikalo a jak je uplatňováno v současnosti*“. Není řečeno, jakou metodou chce k cíli dospět, v textu samotném převažuje popis. Autor si nestanovil výzkumné otázky.

Obsah práce, který diplomant zvolil, není z mého hlediska zcela vyhovující pro pojednání o diplomatickém azylu, neboť odvádí pozornost od pojmu samotného. Jako mnohem zajímavější by se mi jevil zpracování dle otázek, které si pokládá autor na s. 31 (a které považuji za výborné a vystihující danou problematiku). Ale je to osnova možná. V pramenech bych *dissenting opinions* neřadila jako samostatné prameny.

K obsahu práce:

Po několikerém čtení práce jsem dospěla k závěru, že autor disponuje poměrně dobrými znalostmi otázky diplomatického azylu, ale není si příliš jistý v teoretických otázkách mezinárodního práva. Pro vysvětlení cituji kupříkladu (zvýraznění učiněno mnou): „*Mezinárodní smlouva představuje nejprogressivnější prostředek pro vytváření mezinárodních závazků států. Ve 20. století začal velmi progresivní rozvoj mezinárodního práva, který*

kromě jiného přinesl jeho **kodifikaci na všemožných úrovních**. Částečně to můžeme připisat zintenzivnění mezinárodních vztahů v poválečném období a rovněž snaze jednotlivých státních aktérů zachytit rozsah svých závazků co nejprecizněji a vyhnout se tak **nechtěnému překvapení** v podobě závazku pocházejícího z **právního obyčeje, nad jehož konstituováním nemají kontrolu**. Jisté zásluhy rovněž patří činnosti Komise OSN pro mezinárodní právo.“ (s. 84) „Jak již v této práci bylo naznačeno, diplomatický azyl není součástí mezinárodního práva jakožto **ius cogens**, a tedy právní závazek pro jeho akceptaci zde skutečně absentuje.“ (s. 51) „Mimo států, které ratifikovaly Caracaskou úmluvu, lze jen stěží mluvit o praktikování diplomatického azylu, jakožto závazného pravidla. V takových případech se může jednat pouze o projev dobré vůle. Na druhou stranu i dnes je možné vést diskuzi, jakou **povahu vlastně měla kodifikace diplomatického azylu v Latinské Americe. Zdali některá pravidla byla zavedena jako nová, doposud neexistující, nebo byla jenom kodifikována jako již existující stav**. Případně, pokud daná úmluva některé pravidlo neobsahuje, znamená to, že bylo touto úmluvou zrušeno? Nebo **přetrvává dále ve své obyčejové podobě**? Tyto a jiné otázky zůstávají nezodpovězené. Pravdou však je, že i bez smluvního základu je praxe diplomatického azylu živá.“ (s. 58). Autor používá odborných pojmů, ale nepoužívá je správně. Nepochopil význam slov „progresivní rozvoj“ a „kodifikace“, stejně tak způsob, jakým se stát stává vázán obyčejem či co se stane s obyčejem, pokud je uzavřena o shodné otázce smlouva. Jiným příkladem může být toto: „Z obecného mezinárodního práva je známo hned několik pramenů. Nejstarším pramenem jsou obyčeje a zvyklosti uplatňované mezi civilizovanými národy od nepaměti. Dále mezinárodní smlouvy, které představují v současnosti zdaleka nejrozšířenější a neprogresivnější způsob tvorby norem v oboru mezinárodního práva.“ (s. 24). V obecném mezinárodním právu můžeme hovořit pouze o obyčejích, není mi jasné, co míní autor slovem neprogresivnější u tvorby smluv. Z čeho při formulování těchto vět autor vycházel?

I k pojmu azyl některé věci upřesním. Autor uvádí: „Jsou to právě činy politické, případně humanitární důvody, které umožňují azyl udělit, naproti tomu páchaní zločinu běžného možnost udělit azyl vylučuje.“¹ (s. 15) Odkazuje zde na český zákon o azylu. Tento zákon nicméně nikterak o diplomatickém azylu nehovoří, o azylu teritoriálním hovoří pouze

¹ „§ 12 zákona 325/1999 Sb., zákon o azylu: Azyl se cizinci udělí, bude-li v řízení o udělení mezinárodní ochrany zjištěno, že cizinec a) je pronásledován za uplatňování politických práv a svobod, nebo b) má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má, nebo, v případě že je osobou bez státního občanství, ve státě jeho posledního trvalého bydliště.“

písm. a). Jde o přenesení závazků plynoucích z Úmluvy o právním postavení uprchlíků do vnitrostátního práva, které jsou označeny slovem azyl (ale ne ve smyslu, který zkoumá diplomant ve své práci). Toto je nutno si uvědomit!

Uvedu ještě další obecnější poznámky: autor nepoužívá tečky za poznámkami pod čarou. Jazyk práce není mnohdy zcela akademický, kromě zajímavého novotvaru „*ledažeby*“ autor používá neformální výrazy jako „*pominulo smrtící sevření studené války*“, jejichž použití bych v případné další práci opravdu zvážila. Autor má také tendenci se opakovat, specifickou situaci v Latinské Americe zmiňuje v práci mnohokrát na mnoha místech a pro čtenáře je to nejen rušivé, ale působí to i dojmem neutříděnosti myšlenek. Práci by vůbec prospělo určité usazení nastudovaného tématu a jeho důkladné propracování, či propojení kapitol.

K jednotlivým kapitolám, úvodu a závěru:

V úvodu mě zaujalo sousloví „lidská a občanská práva“. Dovedu si představit zdůvodnění použití tohoto sousloví namísto obvykle používaného „lidská práva“, ale není obvyklé. Dále zde diplomant hovoří o tom, že lidská práva tvoří součást mezinárodněprávního diskursu, a že pokud nejsou podkladem pro existenci dipl. azylu, pak není možné opominout humanitární aspekt tohoto institutu. Toto je výborná úvaha a je velká škoda, že se uvedené otázky autor ve své práci věnoval jen velmi okrajově. Humanitární aspekt diplomatického azylu zdůrazňovaly některé státy ve svých stanoviscích, která následovala jednání na zasedání Valného shromáždění OSN v letech 1974 a 1975, jiné výslovně zdůrazňovaly odlišnost diplomatického azylu a „humanitárního útočiště“. Namísto slova globální (u popisu toho, jak budou posuzovány prameny) bych využila spíše slova univerzální.

Kapitola 1 a 2 jsou z mého pohledu pro práci nadbytečné, není zřejmé, jaký mají plnit cíl v práci, kromě toho, že ukazují kontext. Nicméně je to kontext spíše samoúčelný, pro zkoumání pojmu nemá význam. Škoda, že si autor nestanovil výzkumné otázky, pak by bylo možné posuzovat vhodnost zařazení těchto stránek lépe. Co znamená (na s. 14) pojem „zásada legální licence“? Kde má v mezinárodním právu kořeny? Podobně hodnotím i kapitolu 3. Deklaraci o územním azylu hodnotím spíše jako neúspěch, než jako významný počín (s. 15), původním záměrem bylo vytvořit závaznou úmluvu.

Těžiště práce je v kapitole 4 a 5, které přinášejí zajímavé a mnohdy v českém kontextu nové informace. I v kapitolách 6, 7 a 8 jsou obsaženy relevantní informace, byť by si zasloužily více propracovat, či více propracovat z hlediska teoretického. Tyto části ale ukazují, jaká by práce mohla být, a dokazují, že autor problematiku nastudoval. Diplomant

zde (s. 32) uvádí že „vražda může být za jistých okolností považována za politický trestný čin“, za jakých okolností může být tedy vražda považována za politický trestný čin? A lze tedy takové osobě udělit azyl? Dále bych raději viděla u věty „rozzuřený dav nedbal pravidel mezinárodního práva a porušil nedotknutelnost diplomatické mise““ (s. 44) v poznámce pod čarou odkaz na příslušný rozsudek, nikoli na média.

V závěru bych kromě jiného hovořila o Organizaci amerických států jako o organizaci regionální, nikoli univerzální.

Závěr:

Autor prokázal znalost dokumentů i literatury. Předložená práce je po obsahové stránce poměrně zajímavá, je napsána relativně odborným jazykem, vybavena poznámkovým aparátem a seznamem literatury. Práci považuji za původní a doporučuji ji k obhajobě. Předběžně, s výhradou průběhu obhajoby, ji hodnotím jako dobrou.

V ústní obhajobě pak navrhuji, aby se diplomant věnoval přednostně obecným otázkám, které plynou z posudku, jako např. vázanost státu obyčejem, či otázka kodifikace a progresivního rozvoje. Dále by se mohl diplomant vyjádřit k následující otázce:

1. Jaký má diplomant názor na to, že vedle diplomatického azylu může podle některých zástupců států existovat i humanitární útočiště? Jak právně pojmout rozdíly mezi těmito pojmy?

V Praze dne 10. 01. 2014

JUDr. Věra Honusková, Ph.D.